

Oponentský posudek na rigorózní práci

ZÁSTAVNÍ PRÁVO VZNIK A VÝKON

Autor: Mgr. Václav Smělík

1. Autorem zvolené téma je nutné charakterizovat jako téma významné a vzhledem k mnohým legislativním změnám, které se v českém právu objevily v souvislosti s přijetím OZ 89/2012 se jedná o téma vysoce aktuální. Zajištění dluhu zástavním právem má v rámci ostatních zajišťovacích prostředků jisté výsadní postavení a na rozdíl od zajištění osobního přináší po věřitele nejednu výhodu. Autor se zaměřil na oblasti pro právní praxi i teorii nejvýznamnější a sice na vznik zástavního práva a jeho realizaci. Realizační funkce zástavního práva je nemyslitelná bez patřičných konotací v právu procesním (v nalézacím i vykonávacím řízení), zejména však v právu insolvenčním.

Problematika vzniku a realizace zástavního práva s sebou přináší mnohé otázky, na které bude hledat odpověď nejen právní praxe, ale i teorie.

2. Zvolené téma kladlo na autora nepochybně značné nároky. Tento závěr se neopírá jen o shora podané legislativní změny, ale především o povahu a podstatu samotného tématu, které s sebou nese celou řadu otázek, alternativ řešení, nejasností znění některých zákonných ustanovení atd. Autor byl proto nucen zpracovat nejen současnou hmotněprávní úpravu, ale též se patřičně zaměřit na procesněprávní a korporátní souvislosti, neopominul však ani úpravu katastrální. Zpracování rigorózní práce na autora kladlo vysoké nároky také po stránce argumentační.

Autor v práci využívá především standardních interpretačních metod. Komparace je částečně využita se slovenskou úpravou (str. 72). Své závěry opírá o logickou analýzu a následnou syntézu. Zdrojově vychází z řádně a dostatečně citované domácí i zahraniční literatury. Autor intenzivně a kriticky pracoval s judikaturou. Poznámkový aparát průběžně doprovází na 118 stran vlastního textu a čítá na 386 poznámek pod čarou.

3. Předložená rigorózní práce je vedle úvodu a závěru přesně a přehledně členěna do tří kapitol, které se dále dekadicky člení do krátkých, avšak výstižných a přiléhavě nazvaných podkapitol. Základní struktura práce naprosto koreluje s názvem práce, když druhá a třetí kapitola, které dohromady tvoří obsahové těžiště práce a jsou nazvány: „Vznik zástavního práva“ (kapitola 2.) a „Výkon zástavního práva“ (kapitola 3.). Práci je nutno hodnotit kladně i ze systematického hlediska, kdy autor v první kapitole předřadil obecné výklady o pojmu zástavního práva, jeho zásadách, funkci zástavního práva, zástavě a budoucí zástavě. Práce má velmi dobrou a provázanou logickou strukturu.

4. Předložená rigorózní práce je vysoce zdařilým zpracováním zvoleného tématu. Kladem je shora podaná strukturovanost, logická stavba a výklad podaný v souvislostech. Autor se však správně neomezil jen na pouhá konstatování a sumarizaci či kontrapozici současných názorových proudů, nýbrž téměř v každé kapitole (podkapitole) vznáší kritické názory a otázky, na které nachází argumentačně zdatně podpořené odpovědi. V úvodní kapitole se detailně zabývá problematikou vzniku zástavního práva. Tuto však neanalyzuje pouze z pohledu občanského zákoníku, ale z pohledu praxe – tedy seznatelnosti existence zástavního práva a nákladů na jeho zřízení. Kriticky se staví k nejednosti a koncepční neucelenosti pojmosloví „veřejný“ seznam a rejstřík. Stejný postoj zaujímá v tomto ohledu zejména k otázce zastavení pohledávky prostřednictvím rejstříku zástav, jakožto seznamu neveřejného, kdy takový způsob vzniku zástavy může vést k nejistotě ohledně osoby věřitele. Jako problematický autor spatřuje též vznik zástavního práva „štítkováním“ a to nejen z hlediska publicity, ale především z hlediska pořadí při realizaci. Autor hodnotí jednotlivé způsoby zastavení nejen z hlediska transparentnosti, efektivity při realizaci, ale též z hlediska transakčních nákladů.

Část práce věnovaná výkonu zástavního práva přináší kritické názory a možná řešení některých problematických aspektů právní úpravy. Autor si je plně vědom skutečné podstaty zástavního práva a proto zdůrazňuje vůdčí myšlenku toho, že se jedná o soukromoprávní poměr, na jehož realizaci by neměla profitovat třetí osoba a to dokonce s přednostním právem na podíl ze stržené ceny. Svůj výklad výkonu zástavního práva vhodně uvádí problematikou promlčení zajištěné pohledávky a zástavního práva.

Kladně je nutno hodnotit detailní výklad možnosti ujednání způsobu prodeje zástavy. Autor nabízí několik možností tohoto způsobu realizace a dochází spíše k závěru o jeho výhodnosti, oproti způsobům autoritativním. U prodeje z volné ruky je akcentován aspekt stržení ceny pro věřitele bez participace jiné osoby na stržené částce, naopak nebezpečí je spatřováno v přechodu závad s následným dopadem na strženou cenu. Správně je poukazováno na nebezpečí prodeje a koupě zastavené věci, aniž by původní vlastník využil stržených prostředků na splacení zajištěného dluhu. V rámci výkladů autoritativních způsobů autor podává přehledný výklad o dopadech a souvislostech těchto způsobů výkonu. Kladně je potřeba hodnotit autorovu zmínku o postupu soudu při nalézacím a vykonávacím řízení (str. 88). I v této části jsou vznášeny kritické otázky, které se týkají kogentní úpravy prodeje zástavy, když by v dané situaci byla daleko vhodnějším způsobem realizace správa věci (str. 89). V otázce problematiky rozvrhu výtěžku si uvědomuje potřebu ustavení nezávislé osoby, která výtěžek rozdělí – depositáře po vzoru EBRD.

Autor si je plně vědom skutečnosti, že výkon zástavního práva bude velice často souviset s insolvenčním řízením. V kapitolách 3.11. podává přehledný výklad o

základních podmínkách a aspektech insolvenčního řízení v souvislostech s realizací zástavy.

Nepochybným kladem předložené práce je skutečnost, že autor současné závěry podrobuje konfrontaci s teoretickými postuláty zásad, které by měly zástavní právo ovládat. Kritiky se staví k dogmatickému lpění na zásadě akcesority, jak již bylo podáno shora, kritizuje též způsoby výkonu rozhodnutí, které svou podstatou nemusejí ve výsledku být ku prospěchu ani věřitele ani dlužníka. Oprávněné pochybnosti vznáší též ohledně některých rozhodnutí Nejvyššího soudu (str. 27).

Závěry konkrétních argumentů jsou vždy podpořeny reálnou ekonomickou analýzou možného postavení dlužníka a věřitele.

V rámci rozboru zakázaných ujednání v zástavní smlouvě se Mgr. Smělík zaměřil jednak na problematický výklad třetího odstavce § 1315, především však na zákaz antichrese. Tuto považuje naopak za vhodný způsob řešení, který slabší smluvní stranu nepoškozuje a dále poukazuje na to, že může být vhodnějším řešením pro věřitele v době kolísavých cen zástavy. Antichresi porovnává s institutem požívání užitků plynoucích z podílu v korporaci str. 90.

5. Předložená rigorózní práce nepochybně splnila cíl, který si autor vymezil na straně 2. Zpracováním předložené rigorózní práce autor prokázal schopnost pracovat samostatným a tvůrčím způsobem a hlubokou znalost zvolené problematiky. V práci dokázal též formulovat též mnohé úvahy de lege ferenda. (generátor shod vykázal shodu menší než pět procent).

6. K předložené práci je možné mít jen drobné připomínky formálního charakteru: str. 9 uhrazovací funkce zástavního práva, str. 10 tři osoby, od sebe vzájemně odlišné osoby, str. 13 podílející se na financování, str. 14 názoru, str. 57 promlčeného, str. 58 zástavního práva, autora, překlipy, slova, str. 62 nahoře interpunkce, str. 77 pojem malého a středního,

Po obsahové stránce je zavádějící závěr na str. 81, kde se hovoří o péči řádného hospodáře jako o zákonné povinnosti s tím, že se prokazuje zavinění ve formě nevědomé nedbalosti § 2910 – presumuje se.

Rozpor str. 44 a 47 zaknihované právo x zaknihovaný cenný papír je věcí nehmotnou

V otázce akcesority mohl zmínit rozsudek NS 29 Cdo 4340/2011

7. Předložená rigorózní práce splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě, při které se autor zaměří na následující otázky: Zastavení souboru pohledávek str. 49. Dále

se Mgr. Smělík zaměří na problematiku uvolněného zástavního práva. Je možné zástavní právo zřídit dědickou smlouvou? Je možné zástavní právo odporovat?

Praze 22. 6. 2016

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent rigorózní práce